

DOI 10.33294/2523-4234-2025-35-1-264-273

УДК [281.93:316.75](470+571-25)"1990/2025":355.01(470+571:477)"2014/..."

ORCID: 0000-0002-0997-6945

Emilia Kazan

“Russkij mir” i Cerkiew Moskiewska jako przyczyna wojny rosyjsko-ukraińskiej i zagrożenia militarnego*

W artykule udowodniono, że ideologia ruskiego mira stała się przyczyną rosyjskiej inwazji na Ukrainę i wojny rosyjsko-ukraińskiej na pełną skalę. Głównymi zasadami tej szowinistycznej ideologii imperialistycznej stały się odwieczne rosyjskie mity imperialistyczne, powstałe we wnętrzu Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej i poszerzone wśród wiernych Moskiewskiej Cerkwi Prawosławnej, dotyczące kolebki trzech narodów, trójjedynego narodu, wspólnej wiary prawosławnej. Udowodniono, że Rosyjska Cerkiew Prawosławna, jej przywódcy i duchowni mieli decydujący wpływ na rozwój koncepcji świata rosyjskiego w latach 90. XX wieku i pierwszej ćwierci XXI wieku. Określono główne postulaty tej koncepcji i jej ewolucję od pracy rosyjskich filozofów i metodologów, technologów politycznych do doktrynalnego Rozkazu Ogólnoświatowego Rosyjskiego Soboru Ludowego Moskiewskiej Cerkwi Prawosławnej. Wskazano, że dojście do władzy Putina i patriarchy Cyryla sprzycało się do rozszerzenia terytorium ruskiego mira i wyniesienia jego na nowy ideologiczny poziom. Pomarańczowa Rewolucja na Ukrainie i Rewolucja Róż w Gruzji stały się startem szybkiego rozwoju koncepcji ruskiego mira. Należy zauważyć, że Rozkaz Ogólnoświatowego Rosyjskiego Soboru Ludowego pod patronatem Moskiewskiej Cerkwi Prawosławnej jest dokumentem pseudoreligijnym, szowinistycznym, przyjętym do realizacji przez wszystkie szczeble władzy rosyjskiej i przewidującym zniszczenie państwa ukraińskiego oraz zjednoczenie narodów ukraińskiego i rosyjskiego. W Rozkazu zapisano, że prowadzona “święta wojna” wywołana konfrontacją z Zachodem, który “popadł w satanizm”. Ustalono, że książka ideologa Dugina jest podręcznikiem i przewodnikiem po podboju przez Rosję niepodległych państw jako terytoriów z “rosyjską Oikumeną”. Książka stała się podręcznikiem dla rosyjskiego Sztabu Generalnego. Stwierdzono, że zębna ideologia ruskiego mira jest eksportowana do innych krajów, takich jak Serbia, i stanowi zagrożenie militarne dla Europy i świata.

Słowa kluczowe: ruski mir, Rozkaz Ogólnoświatowego Rosyjskiego Soboru Ludowego, “święta wojna”, Moskiewska Cerkiew Prawosławna

Емілія Мар’янівна Казан

“Русский мир” i Московська церква як причина російсько-української війни та воєнної загрози

В статті проаналізовано, що ідеологія “русского міра” стала причиною російського вторгнення в Україну та повномасштабної російсько-української війни. Ключовими положеннями цієї шовіністичної імперіалістичної ідеології стали вікові російські імперіалістичні міфи, вивчені в нетрах Російської православної церкви і поширені в середовищі вірян Московського

* Статтю надруковано у рамках проекту Національного фонду досліджень України “Історична пам’ять українців в умовах війни: від конфронтації до консолідації”.

III. ЦЕРКВА В СРСР. ЕКСПАНСІЯ МОСКОВСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

православ'я щодо колиски трьох народів, триєдиного народу, єдиної віри православної. Доведено, що на розвиток концепції “русского міра” протягом 1990-х рр. та першої чверті XXI ст. вирішальний вплив на її формування мала Російська православна церква, її керівництво та клір. Визначено основні постулати цієї концепції та її еволюцію від розробок російських філософів та методологів, політтехнологів – до доктринального Наказу Всесвітнього російського народного собору Російської православної церкви. Вказано що прихід до влади В. Путіна та патріарха Кіріла сприяв розширенню ареалу “русского міра” та піднесенню його на новий ідеологічний щабель розвитку. Помаранчева революція в Україні та Трояндова революція в Грузії стали тригерами для бурхливого розвитку концепції “русского міра”. Зазначено, що наказ Всесвітнього російського народного собору є псевдорелігійним шовіністичним документом, прийнятим до виконання всіма гілками російської влади і передбачає знищення української держави та об'єднання українського і російського народів, а “священна війна” викликана протистоянням з Заходом, який “впав у сатанізм”. Встановлено, що книжка ідеолога О. Дугіна є підручником та дороговказом для завоювання Росією незалежних держав як територій з “російською ойкуменою”. Книга стала методичним посібником для російського генерального штабу. Зроблено висновки що згубна ідеологія “русского міра” експортується в інші країни такі як Сербія і становить мілітарну загрозу для Європи і світу.

Ключові слова: “русский мір”, Наказ Всесвітнього російського народного собору, “священна війна”, Московська православна церква

Emilia Kazan

“Russian world” and the Moscow Church as the Cause of the Russian-Ukrainian War and the Military Threat

It is analyzed that the ideology of the “Russian world” became the cause of the Russian invasion of Ukraine and the full-scale Russian-Ukrainian war. The key tenets of this chauvinistic imperialist ideology were the age-old Russian imperialist myths created in the depths of the Russian Orthodox Church and spread among the believers of Moscow Orthodoxy regarding the cradle of three peoples, the triune people, the single Orthodox faith. It is proven that the Russian Orthodox Church, its leadership and clergy had a decisive influence on the development of the concept of the “Russian world” during the 1990s and the first quarter of the 21st century. The main postulates of this concept and its evolution from the developments of Russian philosophers and methodologists, political technologists to the doctrinal Order of the World Russian People’s Council of the Russian Orthodox Church are determined. It is indicated that the coming to power of V. Putin and Patriarch Kirill contributed to the expansion of the area of the “Russian world” and its elevation to a new ideological level of development. The Orange Revolution in Ukraine and the Rose Revolution in Georgia became triggers for the rapid development of the concept of the “Russian world”. It is noted that the order of the World Russian People’s Council is a pseudo-religious chauvinistic document, adopted for execution by all branches of Russian power and provides for the destruction of the Ukrainian state and the unification of the Ukrainian and Russian peoples, and the “holy war” is caused by the confrontation with the West, which “fell into Satanism”. It is established that the book by ideologist O. Dugin is a textbook and guide for Russia’s conquest of independent states as territories with a “Russian oikumena”. The book became a methodological manual for the Russian General Staff. The conclusions were drawn that the destructive ideology of the “Russian world” is being exported to other countries such as Serbia and poses a military threat to Europe and the world.

Keywords: “Russian world”, Order of the World Russian People’s Council, “holy war”, Moscow Orthodox Church

Wojna rozpęta przez Federację Rosyjską przeciwko Ukrainie stała się nie tylko zbrojną konfrontacją o aneksję terytorium, minerałów, surowców energetycznych, a również wojną o tożsamość, historię, wartości, i przede wszystkim o ukraińską przestrzeń duchową.

Wojna rosyjsko-ukraińska wyłoniła na zewnątrz szereg ważnych kwestii pamięci historycznej i religijnej, które mają głębokie korzenie w przeszłości, a obecnie zachowują swoją aktualność, determinując współczesność i przyszłość Ukrainy. Przede wszystkim to kwestia przezwyciężenia rosyjskich mitów imperialistycznych, narzuconych społeczeństwu ukraińskiemu w ramach rosyjskiej doktryny ideologicznej “ruskiego mira”, który stwarza zagrożenie nie tylko dla Ukrainy, a również i dla Europy. Właśnie mity o “trójjedynym narodzie rosyjskim”, “wspólnej kolebce trzech narodów” oraz “jedności wiary prawosławnej”, zostały wykorzystane przez agresora do legitymizacji aneksji terytorium Ukrainy. Państwo i społeczeństwo stanęły na wysokości zadania przełamywania rosyjskich narracji imperialistycznych, wychodząc z autentycznej historii Ukrainy i Chrystu Kijowskiego, podkreślając zasadniczą różnicę historii Ukrainy i Rosji.

Koncepcja ruskiego mira, wyprodukowana rosyjskimi szowinistycznymi politykami i wykształtowana w łonie Moskiewskiej Cerkwi prawosławnej stała się ideologicznym podłożem dla rosyjskiej agresji. Ruski mir jest tematem badań ukraińskich naukowców, konferencji i naukowych obrad. Krytyk literacki i publicysta Mikołaj Riabczuk udowadnia w swoich pracach, że ruski mir jest ruchem wstecznym, który hamuje rozwój Ukrainy jako państwa, uniemożliwia kierunek euroatlantycki, a zapewnia kierunek eurazjatycki. W ten sposób zachowując wartości ruskiego mira, tzw. skrzepy, Ukraina nie potrafi być wolnym demokratycznym państwem. Zamienia się wtedy na Malorosję. Oznacza to, że ruski mir jest zagrożeniem dla istnienia Ukrainy jako państwa. Rosja dobrze to rozumie i stara się zaciągnąć Ukrainę do rosyjskiej “przestrzeni cywilizacyjnej” – ruskiego mira wdrażając jego wartości do świadomości Ukraińcom przy pomocy moskiewskiej cerkwi prawosławnej. W pracach Ludmiły Filipowicz ukazano na rolę moskiewskiego prawosławia w promowaniu ruskiego mira. A naukowiec W. Horbulin rozpatruje ruski mir jako geopolityczną doktrynę, uzasadniającą Rosyjskie natarcie na Ukrainę. A jednak nie było zrobiono dokładniej analizy ruskiego mira jako zagrożenia militarnego dla Ukrainy i Europy.

24 lutego 2022 roku rozpoczęła się pełnoskalowa wojna rosyjsko-ukraińska, a wyprzedziła ją rosyjska inwazja na ukraiński Krym oraz obwody doniecki i ługański. Ta niewypowiedziana wojna rosyjsko-ukraińska toczyła się przez 8 lat, z aktywną początkową fazą w latach 2014–2015, z krótkotrwałymi przerwami ognia, głównie ze strony ukraińskiej, aż przerodziła się w permanentnie zamrożony konflikt zbrojny na wschodzie Ukrainy.

Obrona państwa stała się dla Ukraińców walką o swoją tożsamość i prawo do istnienia jako narodość. Od początku rosyjskiej inwazji na Ukrainę społeczeństwo próbowało wyjaśnić przyczynę inwazji – czy to podstawę ekonomiczną, czy to imperialistyczne plany Putina stosownie ożywienia ZSRR. Powodów do wojny szukano w walce o minerały bogatej Ukrainy czy w chorobie psychicznej rosyjskiego wodza. Jednak nie wszystko można traktować jednoznacznie i przyczyna wojny leży znacznie głębiej. Wojna o pamięć historyczną między Ukrainą a Rosją trwa już od dawna. Pamięć historyczna stała się jednym z głównych czynników bezpieczeństwa narodowego, gdyż to interpretacje przeszłości stały się ideologicznym uzasadnieniem zarówno jak agresywnej polityki

III. ЦЕРКВА В СРСР. ЕКСПАНСІЯ МОСКОВСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

Kremla, tak i ukraińskiego oporu. Wojna rosyjsko-ukraińska, jest wynikiem wdrażania przez kierownictwo Federacji Rosyjskiej doktryny ruskiego mira, która opiera się na symbiozie idei zbioru pierwotnych ziem rosyjskich, teorii Świętej Rusi, eurazjatyizmu i rosyjskiego nacjonalizmu i ma na celu zreformowanie przestrzeni poradzieckiej i porządku światowego za pomocą hybrydowych wojen. Doktryna „ruskiego mira” powstała na bazie rosyjskiego „imperialistycznego światoglądu” (Муравський, 2022, с. 72).

W rytmice politycznej kierownictwa Rosji, Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej i współczesnych rosyjskich środowisk intelektualnych „ruski mir” uważa się za wspólnotę ludzi związanych z Rosją na podstawie: a) wspólnych rosyjskich języku i kulturę; b) wspólnej pamięci zbiorowej i historia związana z tą pamięcią; c) prawosławia rosyjskiego; d) zaangażowania na rzecz dzisiejszego państwa rosyjskiego, które chce zaistnieć na arenie międzynarodowej jako następca Imperium Rosyjskiego i ZSRR w celu destabilizacji cywilizacji zachodniej oraz zburzenia współczesnego porządku światowego (Здіюк та ін, 2014, с. 17–18).

Koncepcję „ruskiego mira” można uważać najnowszym ideologicznym podłożem wojen w przyszłości. „Russki mir” również jest ideologicznym podłożem i narzędziem rosyjskiej ekspansji geopolitycznej (Артимишин та ін., 2020, с. 155–176).

Głównymi czynnikami „ruskiego mira” są język rosyjski, cerkiew rosyjska i państwo rosyjskie. Doktryna łączy w sobie elementy: – pansławizmu – to ideologia, która opiera się na ideach konieczności politycznego zjednoczenia Słowian na podstawie jedności etnicznej, kulturowej i językowej; – elementy rosyjskiego mesjanizmu (Rosja ratuje świat przed zaborczym Zachodem) i eurazjatyizmu – nurtu rosyjskiego, który popiera integrację Rosji z krajami Azji Środkowej zamiast integracji europejskiej (Киридон, 2022, с. 61).

Ruski mir jako teoria pojawia się na początku lat 90 XX st. w środowisku rosyjskich filozofów, takich jak Sergiusz Czernyszow i rosyjskich polityków, takich jak Hleb Pawłowski, którzy po upadku ZSRR i kryzysie politycznym w Rosji poszukiwali nowej formy rosyjskiej egzystencji (Артимишин та ін., 2020, с. 129–134). Uważa się, że termin „russkij mir” wprowadził Gieorgij Szczedrowicki, rosyjski filozof oraz założyciel tzw. kółka metodologicznego w kształcie tajemniczej loży, która ma swoich zwolenników na wszystkich szczeblach władz rosyjskich. Główny etap konceptualizacji „Russkiego mira” kojarzą się z przedstawicielami szkoły metodologicznej Piotrem Szczedrowickim i Efimem Ostrowskim.

W 2000 roku w artykule „Русский мир” P. Szczedrowitski sformułował definicję russiego mira, która „jest strukturą sieciową dużych i małych społeczności, które myślą i mówią po rosyjsku” (Котигоренко В., 2022, ст. 53–73, с. 69).

Na początku Lat 2000 idea „ruskiego mira” zdobyła popularność rosyjskiej politycznej elity. Według podejścia Piotra Szczedrowyckiego koncepcja „rosyjskiego świata” przypominała nieco koncepcję „liberalnego imperium” rosyjskiego polityka Anatolija Czubajsa zadeklarowaną we wrześniu 2003 roku. Zgodnie z nią władze rosyjskie miały sprzyjać rozwojowi kultury rosyjskiej, bronić Rosjan i obywateli rosyjskojęzycznych w sąsiednich krajach. W wymiarze gospodarczym miała to być ekspansja rosyjskiego biznesu do innych krajów. Anatolij Czubajs uważał, że „imperium liberalne” to przede wszystkim podbijanie innych państw przy pomocy rosyjskiego biznesu (Чубайс, 2013).

Władimir Putin po dojściu do władzy swoją szczególną uwagę zwrócił na koncepcję ruskiego mira i na pogłębienie więzi z rosyjską diasporą, jako z częścią russkiego mira.

W 2006 r. W. Putin zadeklarował, że rosyjski język jest podstawą “ruskiego mira”. W związku z tym on może i powinien jednoczyć wszystkich, którzy doceniają rosyjskie słowo i rosyjską kulturę, bez względu na to, gdzie mieszkają w Rosji czy poza jej granicami, i bez względu na to, do jakiej grupy etnicznej należą (Здіюк та ін., 2014, c. 12).

Oznacza to, że “rosyjski mir” nie ma granic geograficznych, i obejmuje osoby rozmawiające po rosyjsku i wspierające rosyjską kulturę. Jego poglądy zostały wyrażone w koncepcji polityki zewnętrznej Rosji w 2008 i w zaaktualizowanej koncepcji w 2013 roku, gdzie stwierdzono że państwu rosyjskiemu powierzono zadanie “...bronić praw i interesy obywateli rosyjskich i rodaków mieszkających za granicami, ...traktując wielomilionową diasporę rosyjską-ruski mir-jako partnera w sprawach swego poszerzenia i umocnienia” (Здіюк та ін., 2014, c. 48–49).

Koncepcja polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej w wersji z 2013 roku ogłosiła jedno z głównych zadań Federacji Rosyjskiej: “Rosja powinna”... chronić prawa i interesy obywateli i rodaków mieszkających za granicą, uznając wielomilionową diasporę rosyjską jako przedstawicieli ruskiego mira oraz swojego partnera w promowaniu języka i kultury rosyjskiej (Костюк та ін., 2022, c. 538).

W czerwcu 2007 roku dekretem Putina założono Fundację «Russkij mir» jako finansowe wsparcie dla centrum rosyjskich-ośrodków ruskiego mira poza granicami Rosji. W 2007 roku koncepcja “ruskiego mira” stała się ideologią władzy Putina i generalną linią polityki zagranicznej Rosji.

Jednak szybki rozwój ideologii “ruskiego mira” i przekształcenie ją na doktrynę polityczną nastąpił po “kolorowych rewolucjach” w Gruzji i na Ukrainie w celu ich integracji europejskiej.

Po Rewolucji Pomarańczowej Ukraina porzuciła wszelkie wspólne z Rosją projekty integracyjne i stała się głównym celem rosyjskiej agresji. Było to tylko kwestią czasu. Próba wojny rosyjsko-ukraińskiej była inwazją Rosji na Gruzję oraz aneksja Abchazji i Osetii Południowej przewidywana przez doktrynę “ruskiego mira”.

Do natarcia na Ukrainę Rosja przygotowywała się nie tylko militarnie, ale również ideologicznie. I ważną rolę w tym odegrała Rosyjska Cerkiew Prawosławna, której struktury zachowały się w pełni od czasów ZSRR.

Już w maju w 1993 roku pod auspicjami Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej powstała w Rosji międzynarodowa (ponieważ wchodzi do niej również przedstawiciele zagranicznych organizacji rosyjskich) organizacja Ogólnoświatowy Rosyjski Sobór Ludowy, do którego weszli – wyższe duchowieństwo rosyjskie oraz przedstawiciele wszystkich szczebli władzy, wojskowi dowódcy, członkowie rosyjskich organizacji zagranicznych.

Od połowy lat 90-tych XX w. ten Sobór wyprodukował pseudo religijne dogmaty ruskiego mira, które usprawiedliwiły zbrojną inwazję na Ukrainę. Organizacja Sobór powstała w celu zastąpienia dawnej Komunistycznej Partii ZR. Do organizacji dołączyli stwórcy sowieckiej ideologii komunistycznej, politycy i duchowni Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej w celu ukształtowania nowej rosyjskiej ideologii, podobnie jak była komunistyczna. Ideologii, która by uzasadniała i usprawiedliwiała agresywną politykę Federacji Rosyjskiej. I stał się taką ideologią właśnie ruski mir.

III. ЦЕРКВА В СРСР. ЕКСПАНСІЯ МОСКОВСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

Ideologiem ruskiego mira i osobiście ideologem Putina został Oleksandr Dugin, członek Ogólnoswiatowego Rosyjskiego Soboru Ludowego

Jest on założycielem, przywódcą i rzecznikiem Soboru teorii euroazjatyckiej. Dugin znany jest także z otwartych nawoływań do przemocy i śmierci, wobec osób innej narodowości. Jest autorem książki „Podstawy geopolityki: geopolityczna przyszłość Rosji”. Ta książka Aleksandra Dugina miała znaczący wpływ na rosyjskie elity wojskowe, policyjne oraz zewnątrz-polityczne. Była używana jako podręcznik w Akademii Sztabu Generalnego armii rosyjskiej. W tej książce Dugin stwierdził, że Ukraina musi być aneksowana przez Federację Rosyjską. Książka wywołała ogromny wpływ na Władimira Putina, co ostatecznie doprowadziło do wojny rosyjsko-ukraińskiej.

Oprocz tego w książce Dugin określa los Europy z punktu widzenia russkiego mira- Wielka Brytania miała by zostać odcięta od Europy. Finlandia pochłonięta Rosją. Południowa Finlandia ma być zjednoczona z Karelią, a północna Finlandia “oddana Obwodowi Murmańskiemu”. Estonia dołączy do niemieckiej strefy wpływów. Łotwie, Litwie i Polsce należy nadać “specjalny status” w strefie euroazjatyckiej-rosyjskiej. Rumunia, Macedonia Północna, Serbia, “Serbska Bośnia” i Grecja – “prawosławny Wschód” – zjednoczą się z “Moskwą jako z Trzecim Rzymem”. Gruzję należy rozdzielić. Abchazja i “Osetia” zostaną włączone do Rosji. Niezależna polityka Gruzji nie może być zaakceptowana przez Rosję. Rosja powinna wywołać “zamęt geopolityczny” wewnątrz Turcji. Można to osiągnąć poprzez zaangażowanie Kurdów, Ormian i innych mniejszości. Dugin uważa Kaukaz jako rosyjski terytorium, a również i “wschodnie i północne wybrzeża Morza Kaspijskiego” czyli terytorium Kazachstanu Turkmenistanu i Azji Środkowej. Mongolia musi zostać pochłonięta Rosją.

Stosownie Stanów Zjednoczonych: Federacja Rosyjska powinna wykorzystywać swoje służby wywiadowcze w Stanach Zjednoczonych do wzbudzenia niestabilności i separatyzmu. Federacja Rosyjska ma na celu “wprowadzić chaos, zachęcając do separatyzmu oraz konfliktów etnicznych, społecznych i rasowych i aktywnie wspierać grupy ekstremistyczne.

A w 2013 roku, przed natarciem Rosji na Ukrainę, Dugin stwierdził, że należy aneksować Unię Europejską i zamienić ją na Unię Euroazjatycką z Rosją na czele. On uważa że konieczna jest ekspansja militarna do Europy w celu podbicia Europy i przyłączenia Ją do Rosji pod patronatem prezydenta Rosji. On uważa że Rosja musi zabrać europejskie technologie i że Moskwa jako Trzeci powinna stworzyć pod swoim dowództwem nowe Cesarstwo Bizantyjskie (Русский Стабилизец, 2013).

Od 2009 roku drugim rzecznikiem Putina jest Patriarcha Cyryl, który w swoich przemówieniach określa terytorium Ukrainy, Białorusi i Kazachstanu jako Historyczną Rosję oraz Łatgalię i obwód narewski w Estonii. Tytuł “Historyczna Rosja” ujawnia Rosyjski plan ekspansji na obce terytorium. Zdaniem Cyryla ruski mir nie jest tylko siecią społeczności rosyjskojęzycznych, jak u Piotra Szczedrowickiego. (Artymyshyn, 2024, c. 221–238) Według Cyryla ruski mir to szczególna cywilizacja, szczególna przestrzeń cywilizacyjna oparta na wierze prawosławnej (Патріарх Кіріл, 2015).

Ruski mir, uważa Cyryl, to nie tylko Rosja/Ruski mir wszędzie, gdzie są ludzie, wychowani w tradycjach prawosławnych. (“Руский мир...”, 2022).

Takie podejście Cyryla, oparte na wierze, a nie tylko na języku rosyjskim, poszerza obszar russkiego mira na inne narody niesłowiańskie, a jako przykład Cyryl podaje Mołdowę, ponieważ uważa Ją częścią russkiego mira. (Молдова).

W 2009 roku Cyryl, wybrany na patriarchę Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej, stał na czele Ogólnoświatowego Rosyjskiego Soboru Ludowego.

25 zebranie tego Soboru odbyło się w czasie pełnaskalowej wojny w dniach 27–28 listopada 2023 r. pod tytułem “Teraźniejszość i przyszłość russkiego mira”. Jako rezolucja tego zebrania w dniu 27 marca 2024 r. został wydany Rozkaz OgołnoŚwiatowego Rosyjskiego Soboru Ludowego. Rozkaz ten miał zostać wdrożony do wszystkich szczebli władzy w Federacji Rosyjskiej

W Rozkazie, wojna rosyjsko-ukraińska nazywa się “świętą wojną”, ponieważ Rosja “broni wspólnej duchowej przestrzeni Świętej Rusi”. Zaznaczono, że wojna ta skończy się wtedy, kiedy cała Ukraina znajdzie się “wyłącznie w strefie wpływów Rosji”, a Ukraińcy “ponownie zjednoczą się z narodem rosyjskim”. Tu właśnie i widzimy główne cele “świętej wojny”: denacyfikacja i likwidacja ukraińskiej niepodległości. Święta wojna, mówi Rozkaz, “chroni świat przed natarciem globalizmu i zwycięstwem Zachodu, który wpadł do satanizmu” (Церковна організація, 2024).

Oczywiście według wiary chrześcijańskiej, wojna, w której giną ludzie, nie może być święta, czyli uświęcona przez Boga. Rosja swoimi działaniami przypomina raczej organizację terrorystyczną IPIŁ, która ma na celu poszerzenie swego kalifatu na cały świat. Rosja podobno do tego kalifatu pragnie poszerzyć się nie tylko do granic byłego ZSRR, czy do byłego imperium rosyjskiego, ale na cały świat, wszędzie, gdzie znajdują się wyznawcy kultury rosyjskiej, osoby posługujące się językiem rosyjskim i zwolennicy prawosławia moskiewskiego Fundusz Russki Mir, założony przez Putina w 2007 r. ma swoje oddziały w 57 krajach świata. Ta zgubna ideologia jest eksportowana do innych krajów świata. W szczególności Serbia od kilku stuleci tradycyjnie znajduje się pod wpływem Rosji.

O tym, jak niebezpieczny jest pokój rosyjski dla Europy i świata, świadczy także jego ekspansja na ideologiczne doktryny innych państw czy republik, takich jak Serbia i Republika Serbska, która nadal jest częścią Bośni i Hercegowiny. Najbardziej porównywalna ze ZSRR czy z dzisiejszą Federacją Rosyjską była Jugosławia, a do Rosji odpowiednio podobna Serbia, obie miały dominującą pozycję w swoich byłych krajach dla tego im tak pasuje ideologia ruskiego mira. Serbski mir na kształt rosyjskiego pojawił się w 2020 roku na Bałkanach i jest aktywnie forsowany przez serbskiego Ministra Spraw Wewnętrznych Aleksandra Vulina z Serbii, lidera partii Ruchu Socjalistycznego. Termin ten został wyeksportowany z Moskwy, która od wieków tradycyjnie trzyma pod swoim wpływem Serbię, a Serbowie uważają Rosjan za swoich przyjaciół, których łączy wspólna wiara, historia i kultura.

W 2021 roku serbski Minister Spraw Wewnętrznych uzasadnił potrzebę podjęcia serbskich działań na rzecz rozwoju kultury serbskiej i zjednoczenia Serbów zamieszkujących kraje sąsiadujące. Z tego właśnie i zaczęła się idea russkiego mira – od konsolidacji językowej i kulturowej wszystkich, dla których język rosyjski jest językiem ojczystym. Russki mir stał się państwową doktryną polityczną, która usprawiedliwia inwazję i zajęcie terytoriów przez Rosję pod pretekstem ochrony rosyjskiej ludności. Serbski pokój również ewolucjonuje w podobne działania (За “русским миром”..., 2021).

I ze słów tego samego ministra Vulina. Serbia powinna mieć potężną armię, która będzie w stanie chronić kraj i wszystkich Serbów, bez względu na to, gdzie się znajdują.

III. ЦЕРКВА В СРСР. ЕКСПАНСІЯ МОСКОВСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

15 listopada 2022 roku na Prezydenta Republiki Serbskiej wybrany został Milorad Dodik, będący w przeszłości premierem tej republiki. Jest przyjacielem Kremla, zwolennikiem serbskiego mira i prowadzi politykę separatyzmu. Tak rząd Republiki Serbskiej, jednostki państwowej w Bośni i Hercegowinie, w maju 2024 r. powołał grupę roboczą mającą przygotować projekt porozumienia w sprawie “pokojoyej secesji” od Bośni i Hercegowiny, swego dzisiejszego państwa. Zadaniem grupy roboczej jest opracowanie propozycji porozumienia w sprawie “pokojoyego odłączenia się” Republiki Serbskiej od Federacji Bośni i Hercegowiny (Республіка Сербська, 2024).

1. Taki proces odbywa się na Bałkanach pod wpływem serbskiego mira, kuzyna mira rosyjskiego. Warto też wspomnieć o oświadczeniach prezydenta Serbii o wstąpieniu do BRICS, mimo że Serbia jest kandydatem do Unii Europejskiej. Jednym słowem, gdziekolwiek pojawia się ruski mir, pojawiają się ogniska separatyzmu. Główne cechy Serbskiego mira widzimy na 1/Serbski mir łączy Serbów, zamieszkujących w Serbii i poza Jej granicami.

2. Serbia musi mieć potężne wojsko dla obrony Serbów, niezależnie od ich zamieszkania.

3. Republika Serbska, która jest częścią Bosnii i Hercegowiny, ma więzi z Serbią i Rosją. Te więzi wpływają na Jej politykę.

Idea „serbskiego mira” nie należy obecnie do najpopularniejszych w tym kraju. Jednak zauważalny jest pozytywny stosunek do niej ze strony hierarchów Serbskiej Cerkwi Prawosławnej oraz dziennikarzy. Możemy wywnioskować że Serbski mir może rozwinąć się w tym samym kierunku, co ideologia “ruskiego mira”.

Od połowy pierwszej dekady XXI w. doktryna “ruskiego mira” stopniowo przenikała z kręgów intelektualnych do gabinetów władzy Kremla i Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej, stając się jednym z głównych wektorów polityki zagranicznej Rosji.

Głównym ideologiem “ruskiego mira” pozostaje dziś Prezydent Federacji Rosyjskiej Władimir Putin. Dowodem tego jest dyskredytacja i ignorowanie niemal wszystkich międzynarodowych instytucji bezpieczeństwa, przegląd granic na kontynencie; порушення усталеного світового порядку. Jego rzecznikiem jest Cyryl, zwierzchnik Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej, która ma na Ukrainie rozbudowaną sieć swoich struktur. Działalność tej cerkwi sprawia zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego Ukrainy, mianowicie: podział społeczeństwa ukraińskiego według ideologii, oraz wspieranie Rosji, kolaboracja, korygowanie ataków rakietowych i bezpośredni udział w działaniach wojennych po stronie wroga. Ruski mir jest eksportowany do krajów europejskich na przykład do Serbii. Agresywny ruski mir sprzyca zagrożeniu militarne nie tylko dla krajów poradzieckich, a również i dla europejskich. Doktryna “ruskiego mira”, oparta na idei “zebrania pierwotnych ziem rosyjskich”, teorii “Świętej Rusi”, eurazjatyizmu i rosyjskiego nacjonalizmu i mająca na celu zreformowanie przestrzeni poradzieckiej, stała się jedną z głównych przyczyn współczesnej wojny rosyjsko-ukraińska i zagraża Europie i krajom poradzieckim.

1. Артимішин, П., Костюк, О. (2020). *“Велика Польща” та “руський мир”: Україна у суспільно-політичному дискурсі та зовнішньополітичних доктринах сусідніх держав*: монографія. Львів.

2. За “руським міром” – “сербський мір”? (2021). <https://chas.cv.ua/autor/93470-80.html>
3. Здіорук, С., Яблонський, В., Токман, В. [та ін.]. (2014). *Україна та проект “руського мира”*: аналіт. доп., за ред. В. М. Яблонського та С. І. Здіорука. Київ: НІСД, Сер. “Гуманітарний розвиток”, 1.
4. Киридон, А. (2022). Чим є “руський мір”. *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулини. Діалоги з істориками*: у двох книгах, 1. Київ: НАН України. Ін-тут історії України.
5. Костюк, О., Шептицька, Л. (2022). Ідеологема “руського мира” в зовнішній політиці рф в умовах російського вторгнення в Україну. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6283/13318-1?inline=1>
6. Котигоренко, В., Рафальський, О. (2022). Ідеологічний проект “Русского мира” і політичні переваги та уподобання населення українського Донбасу. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*, 5(67).
7. Молдова – страна русского мира. https://ruskiymir.ru/fund/nam_pishut/157252/
8. Муравський, О. (2022). Чому доктрина “руського мира” стала однією з першопричин Російсько-української війни? *ПЕРЕЛОМ: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минулини. Діалоги з істориками*: у двох книгах, 1. Київ: НАН України. Ін-тут історії України.
9. Патріарх Кіріл: поняття “руський мір” об’єднує Росію, Білорусь і Україну. (2015). https://lb.ua/world/2015/07/20/311409_patriarh_kirill_ponyatie_russkiy.html
10. Республіка Сербська готує угоду про “мирне відокремлення” від Боснії. (2024). <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/05/30/7187090/>
11. “Руский мір – це не тільки Росія”: патріарх Кирило похвалив окупантів за захист батьківщини. (2022). <https://tsn.ua/svit/ruskiy-mir-ce-ne-tilki-rosiya-patriarh-kirilo-pohvaliv-okupantiv-za-zahist-batkivschini-2214394.html>
12. Русский Стабилизец, или как Дугин зовет в поход на Европу. (2013). *Архів Melnikoff Entertainment*. <https://www.youtube.com/watch?v=JoCYOAs30WI#t=70>
13. Церковна організація РФ, що закликала до “хрестового походу” проти України, має консультативний статус при ООН. (2024). <https://detector.media/infospace/article/224801/2024-03-29-tserkovna-organizatsiya-rf-shcho-zaklykala-do-khrestovog-pokhod>
14. Чубайс: Либеральная империя – это захват Украины российским бизнесом. (2003). <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2003/11/13/4375407/>
15. Artymyshyn, P. (2024). The activity of the Ukrainian Orthodox Church of the Moscow Patriarchate as part of the Russian “soft power” strategy in Ukraine: from hybridity to war. *Історія релігій в Україні: науковий щорічник*, 1, 34, 221–238.

References

1. Artymyshyn, P. & Kostiuk, O. (2020). “Velyka Polshcha” ta “russkii mir”: *Ukraina u suspilno-politychnomu dyskursi ta zovnishnopolitychnykh doktrynakh susidnykh derzhav*: monohrafiia. Lviv (in Ukrainian).
2. Za “russkim mirom” – “serbskyi mir”? (2021). <https://chas.cv.ua/autor/93470-80.html> (in Ukrainian).
3. Zdioruk, S., Yablonskyi, V., Tokman, V. [et al.]. (2014). *Ukraina ta proekt “russkoho myra”*: analit. dop., za red. V. M. Yablonskoho ta S. I. Zdioruka. Kyiv: NISD, Ser. “Humanitarnyi rozvytok”, 1 (in Ukrainian).

III. ЦЕРКВА В СРСР. ЕКСПАНСІЯ МОСКОВСЬКОГО ПРАВОСЛАВ'Я

4. Kyrydon, A. (2022). Chym ye “ruskyi mir”. *PERELOM: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy*: u dvokh knykhakh, 1. Kyiv: NAN Ukrainy. In-tut istorii Ukrainy (in Ukrainian).
5. Kostiuk, O. & Sheptytska, L. (2022). Ideolohema “russkoho myra” v zovnishnii politytsi rf v umovakh rosiiskoho vtorhnennia v Ukrainu. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6283/13318-1?inline=1> (in Ukrainian).
6. Kotyhorenko, V. & Rafalskyi, O. (2022). Ideolohichniy proekt “Russkoho myra” i politychni perevahy ta upodbannia naselennia ukrainskoho Donbasu. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*, 5(67) (in Ukrainian).
7. Moldova – strana russkoho myra. https://ruskiymir.ru/fund/nam_pishut/157252/ (in Ukrainian).
8. Muravskyi, O. (2022). Chomu doktryna “russkoho myra” stala odniieiu z pershoprychyn Rosiisko-ukrainskoi viiny? *PERELOM: Viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy*: u dvokh knykhakh, 1. Kyiv: NAN Ukrainy. In-tut istorii Ukrainy (in Ukrainian).
9. Patriarkh Kiril: poniattia “russkii mir” obiednuie Rosiiu, Bilorus i Ukrainu. (2015). https://lb.ua/world/2015/07/20/311409_patriarh_kirill_ponyatie_russkiy.html (in Ukrainian).
10. Respublika Serbska hotuie uhodu pro “myrne vidokremlennia” vid Bosnii. (2024). <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/05/30/7187090/> (in Ukrainian).
11. “Ruskii mir – tse ne tilky Rosiia”: patriarkh Kyrylo pokhvalyv okupantiv za zakhyst batkivshchyny. (2022) <https://tsn.ua/svit/ruskiy-mir-ce-ne-tilki-rosiya-patriarh-kirilo-pohvaliv-okupantiv-za-zahist-batkivschini-2214394.html> (in Ukrainian).
12. Russkyi Stabylyzets, yly kak Duhyn zovet v pokhod na Evropu. (2013). *Arkhiv Melnikoff Entertainment*. <https://www.youtube.com/watch?v=JoCYOAs30WI#t=70> (in Ukrainian).
13. Tserkovna orhanizatsiia RF, shcho zaklykala do “khrestovoho pokhodu” proty Ukrainy, maie konsultatyvnyi status pry OON. (2024). <https://detector.media/infospace/article/224801/2024-03-29-tserkovna-organizatsiya-rf-shcho-zaklykala-do-khrestovog-pokhod> (in Ukrainian).
14. Chubais: Lyberalnaia ymperyia – eto zakhvat Ukrayny rossyiskym byznesom. (2003). <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2003/11/13/4375407/> (in Ukrainian).
15. Artymyshyn, P. (2024). The activity of the Ukrainian Orthodox Church of the Moscow Patriarchate as part of the Russian “soft power” strategy in Ukraine: from hybridity to war. *Istoriia relihii v Ukraini: naukovyi shchorichnyk*, 1, 34, 221–238 (in English).